

ΑΝΙΧΝΕΥΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΑΣ
(ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ)

Δευτέρα 1 Ιουνίου 2020

Διδάσκουσα: κα Αρχοντία Παπαδοπούλου

ΝΙΚΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΖΕΝΗ ΤΖΑΝΝΗ - ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΜΑΡΙΓΩ ΧΑΤΖΗΓΥΡΙΑΚΟΥ
- ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΠ. ΜΕΤΑΞΑΣ

Ευεργέτες του Πειραιά

Με την ίδρυση του ο Πειραιάς έλαβε την φυσιογνωμία μιας πολύβουης πόλης, ενός ζωντανού και αεικίνητου λιμανιού. Έτσι κλήθηκαν να συνυπάρξουν και να συγκατοικήσουν άνθρωποι από τα νησιά μας, κυρίως, είτε ήδη απελευθερωμένα από τον τούρκο δυνάστη είτε ακόμη όχι, από τον ευρύτερο Μικρασιατικό χώρο και από την ενδοχώρα. Ήταν ένας πόλος έλξης κατοίκων διαφορετικών κοινωνικών και οικονομικών προελεύσεων, που υποσχόταν από απλή δουλειά μέχρι μεγάλα χρηματοοικονομικά κέρδη. Μια νέα πόλη με πολλές και διάφορες ανάγκες.

Λίγο μετά την λειτουργία της άρχισαν να παρουσιάζονται δυναμικοί και δυνατοί επιχειρηματίες και εργοστασιάρχες που, έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αναγκών, πρόσφεραν μεγάλα χρηματικά ποσά ή και ολόκληρη την περιουσία τους στον Πειραιά για σχολεία και άλλα κοινωφελή έργα και ιδρύματα. Αυτά τα ιδρύματα ήταν κυρίως Ορφανοτροφεία, επειδή η πολυπληθής εργατική κοινωνία του λιμανιού και της ευρύτερης περιοχής με την φτώχεια και τα προβλήματά της έχρηζε ανάγκη προστασίας και κυρίως τα μικρά παιδιά που έμεναν ορφανά αφού οι ασθενείς θέριζαν κυριολεκτικά τους γονείς τους και τα ίδια. Αργότερα προστέθηκαν τα ορφανά της Εθνικής Καταστροφής του 1922 και σε λίγα χρόνια τα ορφανά του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Ο Νικήτας Τζαννής ή Τζάννες γεννήθηκε στην Χώρα Κυθήρων το 1799.

Γονείς του ήταν ο Εμμανουήλ και η Μαρία το γένος Ραπανά - Κόη

Νέος αναχώρησε για εργασία στην Αλεξάνδρεια και στην Σμύρνη. Πράγματι, ασχολούμενος με το εμπόριο, που άνθιζε στις δύο αυτές πόλεις δημιούργησε έναν από τους μεγαλύτερους εμπορικούς Οίκους. Με την ίδρυση και ανάπτυξη του Πειραιά ο Κυθήριος μεγαλέμπορος, μετέφερε, το 1854, τις εμπορικές του δραστηριότητες στο λιμάνι του Πειραιά, όπου εγκαταστάθηκε και ο ίδιος με την Σμυρναία σύζυγό του Ελένη.

Σε αυτήν την νέα πόλη έλειπε ένα νοσοκομειακό ίδρυμα. Οι πειραιώτες έπρεπε να νοσηλεύονται σε νοσοκομεία της Αθήνας. Αυτό απασχολούσε τον Ν. Τζαννή και το 1860 αποφάσισε να προσφέρει στον Δήμο, επί Δημαρχίας Λουκά Ράλλη, μια γενναία οικονομική επιχορήγηση για την ίδρυση νοσοκομείου. Όταν πέθανε το 1864 άφησε όλη την κινητή και ακίνητη περιουσία του για την ανέγερση του νοσοκομείου.

Ο μηχανικός του Δήμου Γεράσιμος Μεταξάς εκπόνησε τα σχέδια, το 1866 τέθηκε ο θεμέλιος, αποπερατώθηκε το 1873, οπότε και το εγκαινίασε ο Δήμαρχος Δημ. Μουτζόπουλος. Σκοπός του ήταν : Δωρεάν περίθαλψη των απόρων δημοτών, δωρεάν εξετάσεις, διανομή φαρμάκων στους απόρους.

Αρχιτεκτονικά ήταν νεοκλασικού ρυθμού και έφερε την επιγραφή "ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ", με μία οριζόντια και δύο κάθετες πτέρυγες και υπερυψωμένο ημιγύγιο. Μέσα στον περίβολο υπήρχε χώρος για άμαξες, ιδρύθηκε ναός και για τους τους ασθενείς και τους περιοίκους. Αργότερα στον προαύλιο χώρο τοποθετήθηκε και μνημείο για τον Νικήτα και την σύζυγό του Ελένη Τζαννή. Προς τιμήν του το νοσοκομείο ονομάστηκε «Τζάννειο Νοσοκομείο».

Αρχικά το νοσοκομείο είχε 16 θαλάμους και μπορούσε να περιθάλπει 112 - 150 ασθενείς.

Το νοσοκομείο διοικούσε το Δημοτικό Αδελφάτο και πρώτος Διοικητής του ήταν ο Πειραιώτης καθηγητής Φαρμακολογίας και Παθολογικής Ανατομικής του Παν/μίου Αθηνών Θεόδωρος Αφεντούλης.

Έκτοτε και άλλοι ευεργέτες διέθεσαν περιουσίες για την επέκταση του όπως οι Δημ. Σαλέ-πουλς. Ευστάθιος Δηλαβέρης

Το 1925 διπλασιάζεται ο αριθμός των νοσηλευθέντων και οι εξεταζόμενοι στα εξωτερικά ια-τρεία είχαν δεκαπλασιαστεί.

Το 1953 παίρνει την μορφή ως ΝΠΔΔ υπό την επωνυμία "Τζάνειο Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά» με το δικαίωμα εκμετάλλευσης των κληροδοτημάτων του.

Το 1965 κατεδαφίστηκε το αρχικό κτίριο και ανοικοδομήθηκε πενταόροφο που εγκαινιάσθηκε το 1971.

Δεκάδες μικρά άπορα, ορφανά παιδιά περιφέρονταν και διαβιούσαν στους δρόμους και τις πλατείες του Πειραιά, μέχρι που το γεγονός αυτό πήρε τεράστιες διαστάσεις με την συμ-περιφορά αυτών των παιδιών.

Η Ελένη χήρα του Νικήτα Τζαννή, κληροδότησε, με τον θάνατό της το 1874, όλη την πε-ριουσία της (δύο οικίες με έσοδα ενοικίων) για την ίδρυση και ανέγερση Ορφανοτροφείου Αρ-ρένων στον Πειραιά. Προς τιμήν της ονομάστηκε «Ζάννειον Ορφανοτροφείον Πειραιώς».

Το κτίριο του Ορφανοτροφείου άρχισε να κατασκευάζεται το 1876 και ολοκληρωνόταν τμη-ματικά, λόγω των υπέρογκων ποσών που απαιτούνταν για την ολοκλήρωσή του, επειδή κτι-ζόταν σε ένα έκταση χιλιάδων τετραγωνικών μέτρων μεταξύ των οδών Κολοκοτρώνη, Ευαγ-γελιστριάς, Πύλης, Νοταρά. Η ολοκλήρωσή του ενισχύθηκε οικονομικά από τον Δήμαρχο Δημ. Μουτζόπουλο, από δάνεια, από τον Γ. Ρετσίνα και άλλους ευεργέτες. Το 1930 ιδρύθηκε και το μικρό παρεκκλήσιο εντός του προαυλίου του αφιερωμένο στην μνήμη της αγίας Βαρβά-ρας, από την Ελένη Ρετσίνα.

Τα παιδιά (ήταν ηλικίας από 9 - 12 χρονών) εκτός από το Δημοτικό σχολείο μάθαιναν τέ-χνες μέσα στο ίδρυμα και φοιτούσαν και σε Τεχνικές εξωτερικές σχολές.

Τα πολλαπλά οικονομικά προβλήματα συνεχίστηκαν με τις εμπόλεμες περιόδους της χώρας και με την Μικρασιατική Καταστροφή, που αυξάνονταν κάθε φορά και οι ανάγκες για περι-θαλψη παιδιών.

Το 1956, ο Διευθυντής του Ορφανοτροφείου Γεώργιος Οικονόμου, φροντίζει να ιδρυθεί το Ζάννειο τριτάξιο προεφηβικό Γυμνάσιο ως παράρτημα του Γ΄ Γυμνασίου Αρρένων Πειραιά. Το 1959 λειτουργεί Εξατάξιο Γυμνάσιο με πλήρη λειτουργία ως «Ζάννειο Τεχνικό Γυμνάσιο».

Το πρόγραμμα περιέχει Μαθηματικά, τη Φυσική και την εργαστηριακή άσκηση. Στα συνήθη γυμνασιακά αντικείμενα προστίθενται οι Βιομηχανικές Τέχνες, τα Λογιστικά, η Εργατική Αγωγή, το Σχέδιο, η Κοινωνική Αγωγή, η Ηλεκτροτεχνία και οι Εφαρμογές Ξυλουργείου και Μη-χανουργείου.

1962-63 ιδρύθηκε η δημόσια Μονοτάξια Σχολή Τεχνικών βοηθών εργοδηγών Ηλεκτρολόγων-Μηχανολόγων. Το 1964 ονομάστηκε «Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο-Λύκειο». Από το έτος 1982-83 δεν διδάσκονταν πλέον τεχνολογικά μαθήματα. Σήμερα το σχολείο ονομάζεται «Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο Πειραιά» και «Ζάννειο Πρότυπο Λύκειο Πειραιά».

Το Ζάννειο Ορφανοτροφείο, από το 1980 λειτουργεί σε πευκόφυτη έκταση 32 στρεμμάτων στην Εκάλη. Λειτουργεί Δημοτικό σχολείο, βιβλιοθήκη, θέατρο, ιατρείο, το οδοντιατρείο και κοινωνικές υπηρεσίες, αθλητικές εγκαταστάσεις. Η διοίκηση του Ιδρύματος πάντως, παρα-μένει στον Πειραιά.

Στο Ζάννειο φιλοξενούνται κορίτσια από 6 - 18 χρονών, που οι οικογένειες τους αντιμε-τωπίζουν σοβαρά προβλήματα οικονομικά, κοινωνικά, υγείας. Όταν αποφοιτήσουν το Ίδρυμα τα υποστηρίζει οικονομικά στις σπουδές τους.

Ο Ιωάννης Χατζηκυριακός γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1818. Το 1834 έφυγε για την Σύρο, το μεγάλο λιμάνι της Μεσογείου, για να βρει δουλειά. Ασχολήθηκε με την κατασκευή και πώληση καπνού (ταμπάκου).

Όταν το εμπόριο τον ευνόησε οικονομικά ήρθε στην Αθήνα και ίδρυσε δικό του ταμπακωπωλείο. Και απέκτησε μεγάλη περιουσία. Με το επιχειρηματικό του πνεύμα επένδυε τα χρήματα του αγοράζοντας οικήματα, κτήματα και ομολογίες. Ήταν ταπεινός, λιτός και απλός, με μεγάλη προσφορά στους συνανθρώπους του. Είχε παντρευτεί την Μαριγώ Δημητροπούλου - Δόϊλα από την Τρίπολη.

Το 1877, ζήτησε από Δήμαρχο Πειραιά Τρύφωνα Μουτζόπουλο να του προσφέρει ο Δήμος έκταση και να διαθέσει ολόκληρη την περιουσία του για να ιδρυθεί ένα Ορφανοτροφείο Θηλέων στον Πειραιά.

Του προσφέρθηκε έκταση 50 στρεμμάτων στο ύψωμα επάνω από την Ακτή Ξαβερίου, που παραχώρησε ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄, αφού σε διπλανή έκταση θα κτιζόταν το Παλατάκι.

Το 1889 ιδρύθηκε το Ίδρυμα και θεμελιώθηκε από την βασίλισσα Όλγα, τον Απριλίου 1889. Το 1901 θεμελιώθηκε ο μικρός ναός του αγίου Ιωάννη Προδρόμου ως παρεκκλήσιο του Ορφανοτροφείου.

Τον Αύγουστο του 1898 πέθανε και δεν πρόλαβε τα εγκαίνια του ιδρύματός του, όμως πρόλαβε να το δει τελειωμένο. Ο Δήμος τον τίμησε εκθέτοντας την σορό του σε λαϊκό προσκύνημα και κηρύττοντας τριήμερο πένθος. Επίσης η γύρω περιοχή που κατοικήθηκε από τους πρόσφυγες του 1922, ονομάστηκε Χατζηκυριάκειο και δύο μεγάλοι λεωφόροι πλάι του έλαβαν τα ονόματα Ιωάννου Χατζηκυριακού και Μαρίας Χατζηκυριακού.

Δέκα τέσσερα χρόνια έκανε να αποπερατωθεί το κτίριο επειδή ο Χατζηκυριακός είχε δικαστικές διαμάχες με ένα γείτονά του στα κτήματά του, γωνία Σταδίου και Κοραή στην Αθήνα. Τελικά κέρδισε την υπόθεση ο Χατζηκυριακός, αλλά επηρεάστηκε τόσο δυσμενώς εναντίον τους που στην διαθήκη του, έθεσε όρο να μην γίνονται δεκτά για δέκα χρόνια, ορφανά κορίτσια από την Καλαμάτα απ' όπου κατάγονταν ο αντίδικος γείτονάς του και ο δικηγόρος του. Άλλος όρος του είναι να γίνονται, κατά προτεραιότητα, δεκτά τέσσερα κορίτσια από την Σμύρνη και τέσσερα από την Τρίπολη, ιδιαίτερες πατρίδες δική του και της γυναίκας του.

Τον Ιανουάριο του 1904 τελούνται τα εγκαίνια του «Ορφανοτροφείου Θηλέων Ιωάννου και Μαριγώς Χατζή Κυριακού. Στον χώρο του Ορφανοτροφείου λειτουργούσε και Δημοτικό σχολείο, το οποίο αναγνωρίσθηκε Δημόσιο σχολείο το 1980 με την ονομασία 56 Δημοτικό Σχολείο Πειραιά Χατζηκυριακείου Ιδρύματος.

Στο Ορφανοτροφείο γίνονταν δεκτά κορίτσια από τον Πειραιά και από όλη την Ελλάδα. Εκτός της περίθαλψης, εκπαίδευσης και εκμάθησης τέχνης των ορφανών κοριτσιών, ο Χατζηκυριακός και η γυναίκα του πρόσφεραν και 2.000 δρχ. σε κάθε απόφοιτο του Ορφανοτροφείου.

Στις διάφορες δύσκολες πολεμικές συνθήκες το κτίριο του Ορφανοτροφείου επιτάχθηκε από τους κατακτητές ή χρησίμευσε ως νοσοκομείο. Συγκεκριμένα:

Στους Βαλκανικούς Πολέμους, το 1913, χρησιμοποιήθηκε ως νοσοκομείο για τους τραυματίες. Το 1922 λειτούργησε ως νοσοκομείο και κέντρο περίθαλψης των προσφύγων. Το 1941 το επέταξαν οι Γερμανοί για στρατιωτική χρήση. Το 1945: επιτάχθηκε από τους Άγγλους και αργότερα από την ελληνική κυβέρνηση ως κέντρο περίθαλψης προσφύγων που επαναπατρίζονταν από τις ανατολικές κυρίως χώρες.

Και σε αυτές τις δύσκολες περιόδους, όμως, το Ίδρυμα δεν έπαυσε την λειτουργία του βρίσκοντας στέγη σε διάφορες άλλες εγκαταστάσεις, όπως:

Στην έπαυλη Σκουλούδη (Φρεαττύδα) Χαροκόπειο Σχολή, στο ΠΙΚΠΑ Βούλας, στη Σχολή Λασκαρίδου Καλλιθέας, σε σχολείο κτίριο της Ν. Σμύρνης, σε οίκημα του Πειραιά. Τελικά, το 1959 χρησιμοποιήθηκε και πάλι οριστικά ως Ορφανοτροφείο.

Μεγάλες ζημιές υπέστη το νεοκλασικό κτίριο κατά τον καταστρεπτικό σεισμό του 1999 και χρειάστηκαν αρκετά χρόνια και μεγάλα χρηματικά κονδύλια για να αποκατασταθούν.

Σήμερα το «Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας» όπως ονομάζεται, εξακολουθεί να προσφέρει στοργή και φροντίδα όχι μόνον σε ορφανά κορίτσια, αλλά και σε παιδιά που έχουν μεγάλες οικονομικές ανάγκες. Συνεχίζει με τις νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις, αλλά πάντα στηρίζεται στις αρχές των ιδρυτών του.

«Προσφέρει στέγη, ενδιαίτηση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, εκπαίδευση, ηθική διαπαιδαγώγηση, συμβουλευτική και συναισθηματική υποστήριξη με την βοήθεια κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων, επιμορφωτικές και εξωσχολικές δράσεις, οικονομική στήριξη στις μαθήτριές του που σπουδάζουν σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. ενώ ταυτόχρονα συντρέπει οικονομικά σε περιπτώσεις αποφοίτων μαθητριών, που αντιμετωπίζουν χρόνια προβλήματα υγείας και δεν μπορούν να εργαστούν».

Έχει τιμηθεί για την κοινωνική του προσφορά από την Ακαδημία Αθηνών το 1987 και με το Χρυσό Μετάλλιο της Ακαδημίας Αθηνών το 2004.

Ο Άγγελος Μεταξάς είναι ο δωρητής και ιδρυτής του ΕΑΝΠ νοσοκομείου ΜΕΤΑΞΑΣ.

Πατέρας του ήταν ο Ψαριανός μεγαλοβιομήχανος Σπυρίδων Μεταξάς. Το 1870, ο Σπ. Μεταξάς, εγκατέλειψε την Χαλκίδα και την οικογενειακή επιχείρηση και εγκαταστάθηκε στο μεγάλο λιμάνι του Πειραιά με την πολλά υποσχόμενη ανοδική επιχειρηματικότητα και δεν διαψεύστηκε. Με τον αδελφό του Ηλία ίδρυσαν την ποτοποιία ΜΕΤΑΞΑ, το 1885, κοντά στην πλατεία Καραϊσκάκη, φτιάχνοντας κονιάκ. Γρήγορα κατέκτησαν τις ευρωπαϊκές, αμερικανικές και οθωμανικές αγορές.

Το 1929 ο Άγγελος Μεταξάς ανέλαβε τα ηνία της Εταιρείας. Το 1957 αγόρασε την έπαυλη Σκουλούδη που δέσποζε επάνω στα βράχια της Φρεαττύδας για να στεγάσει το «Αντικαρκινικό Ινστιτούτο Πειραιώς εις μνήμην Σπυρίδωνος και Δεσποίνης Μεταξά», των γονέων του. Με διαθήκες κληροδότησε μεγάλο χρηματικό ποσό για την οικοδόμησή του.

Το 1959 τέθηκε ο θεμέλιος λίθος και άρχισε να λειτουργεί το 1967 με την ονομασία «Διαγνωστικό Θεραπευτικό Ίδρυμα Πειραιώς εις μνήμην Σπύρου και Δέσποινας Μεταξά» και στη συνέχεια ως «Αντικαρκινικό Ινστιτούτο Πειραιώς εις μνήμην Σπύρου και Δέσποινας Μεταξά».

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Επιστημονικά Χρονικά, Έκδοση του Επιστημονικού Συμβουλίου του Γενικού Νοσοκομείου Πειραιά "Τζάνειο"

Γ. Γιαννιτσιώτης, Η κοινωνική ιστορία του Πειραιά: η συγκρότηση της αστικής τάξης 1860-1910,

Πρ. Κοντογιάννης, Εθνικοί Ευεργέται, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Εν Αθήναις 1908.

Γ. Μπαλούρδος (επιμ.), Πειραιϊκό Λεύκωμα, εκδ. Στ. Καραμπερόπουλος, Πειραιάς 2010.

Έκθεση του π. Διευθυντή του Ζαννείου Πειραματικού Λυκείου Μ. Δαβάκη, (Αρχείο του Ζαννείου Πειραματικού Γυμνασίου-Λυκείου).

"Ιστορία του Πειραιώς απο του 1833 - 1882 έτους" υπο Παντελέοντος Καμπούρογλου,

Οι φωτογραφίες προέρχονται από το διαδίκτυο.